

УДК 374.7.03:372.881:316.628

ФЕЛЬЦАН Інна Михайлівна –
старший викладач кафедри англійської філології
та методики викладання іноземних мов,
Мукачівського державного університету
e-mail: pednauk@ukr.net

ОСОБИСТІСНО-ОРІЄНТОВАНИЙ ПІДХІД У КОНТЕКСТІ ІНШОМОВНОЇ ПІДГОТОВКИ ДОРΟΣЛИХ У ЄВРОПІ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасна педагогічна практика все частіше звернена до ідеї гуманізації освіти, спонукає до застосування особистісно-орієнтованого підходу під час навчання. Л. Сергеева, описуючи зарубіжний досвід підготовки кадрів, акцентує увагу на формуванні таких понять як: культура, саморозвиток, творчі здібності, моральність, а головне – відданість загальнолюдським цінностям, які перетворюють професійну діяльність у суспільне благо [6].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика формування іншомовної компетентності стала тематикою досліджень таких науковців як Н. Микитенко, Н. Глушаниця, О. Кочубей, Р. Кравець, Я. Стрельчук, Н. М. Перевознюк, Ю. Барабаш, Т. А. Борова, О. Малюга, А. А. Подорожня, З. Корнева, О. Ващилю, Н. Білан та ін.

Визначення мети та завдання дослідження. Сучасний соціум демонструє тенденцію до уніфікації свого досвіду з метою більш ефективного функціонування в ньому людей. Зміни, що відбуваються у світі, продиктовані розвитком технологій виробництва, швидким обміном інформацією. Формування нових навичок є запорукою успіху, як у професійному так і повсякденному житті. Іншомовна компетенція стає ключем доступу до інформації, що оновлюється щоденно в умовах змін та відкриттів.

Метою статті вважаємо висвітлення основних стратегій розвитку освіти дорослих в Україні та Західній Європі; необхідності змін у програмах з формування іншомовної компетентності; важливості переходу від авторитарної системи навчання до особистісно-орієнтованої.

Виклад основного матеріалу дослідження. В. Берека виділяє основні принципи підготовки менеджерів освіти, для яких обов'язковим є формування етики, ідеалів, цінностей управлінської діяльності, системи вимог, поєднання професійної підготовки з практичною діяльністю, робота з особистістю в особистісно-орієнтованому середовищі, реалізація концепції навчання протягом життя [1].

Особливо гостро відчувається потреба в гуманізації навчального процесу під час навчання дорослих, адже для них важливими є

лише ті знання, які можна застосувати у професійному житті.

Розвиток гуманістичних цінностей освіти в Україні потребує заміни авторитарно-дисциплінарної моделі на особистісно-орієнтовану. Цей процес відбувається у вітчизняній педагогіці вже майже два десятиріччя, постійно ставить перед собою нові завдання та вирішує їх. Сутнісними ознаками цієї зміни є: навчання й виховання особистості з максимальною можливою індивідуалізацією, створення сприятливих умов для саморозвитку і самонавчання особистості, осмислене визначення нею своїх можливостей і життєвих цілей, наближення змісту освіти до нагальних індивідуальних та суспільних потреб.

Освіта дорослих перетворюється на показник соціальної захищеності у таких західноєвропейських країнах як: Нідерланди, Німеччина, Люксембург, Австрія, Бельгія, Франція, освітня стратегія розвитку яких тяжіє до визнання неформальної та інформальної форм навчання з метою полегшення доступу до нього тих, хто знаходиться на етапі професійного переосмислення, оновлення професійних навичок, тимчасово безробітних, соціально незахищених груп населення. Європейська стратегія розвитку прагне досягнути відмітки 15% дорослих які навчаються до 2020 року.

Такі світові тенденції обумовлені темпами культурно-економічних змін, міграцією населення, розвитком технологій, у яких роль «людського фактору» підлягає постійним змінам та змушує відповідати вимогам часу.

У контексті цих реалій, володіння іноземною мовою стає запорукою уніфікації світового досвіду, та формує нові цілі іншомовної підготовки, змінює її статус, посилює роль. Про актуальність цієї проблеми йдеться у документах Ради Європи з питань освіти й професійної підготовки фахівців.

На сучасному етапі, багато приватних та державних установ вимагають наявності міжнародних сертифікатів якості знань з іноземної мови, адже Україна інтегрує в міжнародний економічний ринок, де співпраця будується на білінгвальному діалозі, а спеціалісти підприємств та організацій зобов'язані володіти іншомовною компетентністю. Як відмічають дослідники,

іншомовна компетентність – є основою додаткової професійної освіти, що має на меті підвищення кваліфікації кадрів, перепідготовку та адаптацію до стандартів рівня «професіонал» у світі. Здатність спілкуватися іноземною мовою належить до базових навичок, синтез яких і визначає кваліфікацію фахівців. Ефективне функціонування в сучасному суспільстві прямо пропорційне іншомовним навичкам, їхнє застосування допомагає встановлювати ділові контакти, вести листування, презентації, конференції, відео / аудіо дзвінки. Розвиток культурно-економічного середовища найбільш продуктивний в умовах міжнародної кооперації. На сучасному етапі, багато підприємств використовують стратегію заохочення кадрів, гарантуючи вищу заробітну плату тим, хто добре володіє іноземною мовою (здебільшого англійською).

Як відмічає І. Лещенко, цілеспрямований характер та мотивація дорослого студента відрізняються від дитячо-юнацьких та вимагають оновлення змісту і форм організації навчання, переосмислення завдань, способів контролю і оцінки. Для забезпечення високого рівня ефективності освіти дорослої людини, важливо проаналізувати кожен із зазначених компонентів та усвідомити їх особливості [5].

Саме тому, у практиці навчання дорослих, загальноновживаним є термін «іншомовна компетентність», який вважають більш доречним для описання того спектру знань, які необхідні для досягнення мети навчання дорослого, вона є фундаментом побудови та реалізації діалогу, комплексом навичок, який дає можливість ефективно здійснювати професійну діяльність.

Говорячи про іншомовну комунікацію Н. Сура описує її як потенційну здатність обмінюватися інформацією іноземною мовою, самостійно здійснювати пошук, накопичувати та розширювати обсяг професійно значущих знань.

Іншомовна компетентність дозволяє швидко реагувати на зміни в економічному, політичному, культурному житті людства, здійснювати пошук необхідної інформації з перших джерел, виховувати в собі навичку критичного мислення, яке формується на основі інформації опрацьованої з різних джерел, та не залежати від однотипної інформаційної бази зацікавлених у певній позиції джерел. У Нідерландах, двомовне навчання відноситься до стратегічних напрямків розвитку країни.

В Україні виникає необхідність розроблення і впровадження інноваційних освітніх методик і технологій, що сприятимуть появі нових форм навчання, не обмежених просторово-часовими рамками. Освіта

дорослих є найбільш мобільною сферою освіти, її організація повинна допускати постійне коригування навчальних планів. При цьому повинні враховуватися цілі та потреби дорослих людей, прагнення адаптуватися до соціально-економічних змін.

Курси іноземної мови входять до переліку найбільш затребуваних освітніх послуг серед населення. Проте, просторово-часові обмеження людини, яка виконує дорослі соціальні ролі, вимагає гнучкої організації навчального процесу. Такі реалії спонукають звертатися до неформальної та інформальної форм освіти: дистанційне навчання, он-лайн вебінари, самотестування, що є результатом особистісно-орієнтованого підходу, гарантує доступність навчання для тих, хто поєднує його з роботою чи сімейними обов'язками.

Концепція неформальної освіти, бере свій початок з 1968 року, коли вперше була згадана Ф. Кумбсом у роботі присвяченій світовій освітній кризі, та стала предметом гарячих дебатів у 70-80-х минулого століття, закінчилася визначенням її як будь-якої організованої освітньої діяльності за межами встановленої формальної системи. Приблизно в той самий час, відбувається визнання ЮНЕСКО безперервного навчання та впровадження ідеї «суспільство, яке навчається».

У своїх дослідженнях О. Василенко констатує, що багато науковців розглядали неформальну освіту як ідеальну форму навчання, порятунок від всіх проблем в освіті та кращою перспективою формальної освіти.

На західноєвропейську стратегію освіти дорослих вплинула американська школа, що визначило певні риси притаманні неформальній освіті: система програм відмінних від тих, що застосовуються у формальній освіті; відмінність акцентів у навчально-пізнавальному процесі; мета та методи навчання; професійна практика, яка відрізняється від практики у формальній освіті; теорія особистісно-орієнтованого підходу. Виділяємо основні характеристики неформальної освіти, які визнаються більшістю науковців: концентрація на учневі; програма, що піддається змінам в залежності від обставин; неформальний характер відносин педагога та студента; фокусування на практичних навичках; творчих підхід до освітнього процесу; децентралізація процесу. Формується думка про те, що освіта покликана не тільки дати знання, а й навчити жити.

Значну роль у розбудові іншомовної підготовки в європейських країнах відіграє неформальна освіта, яка відбувається за межами офіційних установ, шкіл, коледжів, університетів, у приватному та державному секторах. Перебуваючи у динамічному

культурному-технічному прогресі ХХІ століття, дорослі все більше залучаються до інституцій неформальної освіти, які допоможуть їм адаптуватися до вимог сучасного ринку праці. Мета і цілі освіти дорослих змушують робити акцент на формуванні практичних навичок. Західноєвропейські центри неформальної освіти пропонують курси іноземних мов за індивідуальним графіком (individual-tailored courses), діяльність яких зосереджена на потребах того, хто навчається, враховуючи психолого-вікові особливості. Цей фактор береться до уваги під час відбору педагогічних кадрів, робота яких повинна базуватися на принципах Андрагогіки – теорії навчання дорослих, що увійшла у професійну термінологію тих, хто займається дослідженням мети, завдань, змісту, форм, методів навчання, організації, технологій навчання дорослих людей з середини 60-х років ХХ ст. В Україні формування андрагогіки як науки відбувається в кінці 90-х років та висвітлюється у працях О. Аніщенко, Н. Бідюк, В. Буренко, М. Гордієнко та ін.

Робота з дорослим учнем піднімає тему готовності педагога до професійного самовдосконалення, переосмислення власних критеріїв оцінки, побудови діалогу «учитель-учень», спроможності застосування нових методів навчання, витіснення авторитарної манери спілкування з педагогічного процесу, вміння дослухатися до думки самого учня та враховувати її під час підбору навчального матеріалу.

Особливості андрагогічного підходу полягають у тому, що центральна роль у процесі навчання належить тому, хто навчається. Діяльність андрагога буде суттєво відрізнятися від загально педагогічної, і полягає у виявленні, систематизації, корекції та поглибленні знань і життєвого та професійного досвіду особистості. Науковці відмічають основні характеристики дорослих, на які потрібно звертати увагу під час навчання чи підготовки: дорослим притаманна висока внутрішня мотивація та самоорганізація, переніс життєвого досвіду, орієнтація на цілях, міждисциплінарна аналітична обробка інформації, практичність, відчуття самоповаги. Ці фактори повинні братися до уваги під час укладання програм іншомовної підготовки, тематика та періоди засвоєння модулів повинні варіюватися в залежності від професійно-вікової специфіки тих, хто формує нові чи оновлює іншомовні навички [2].

А. Глазиріна у своєму дослідно-експериментальному дослідженні професійних запитів і очікувань учителів встановила, що вивчення нових методик і технологій навчання

більше всього цікавить вчителів іноземної мови (80 %). Вважаємо таку тенденцію закономірною, адже саме вчителі іноземної мови найчастіше зіштовхуються з необхідністю навчання дорослих, які обмежені в часі та мають професійно-орієнтовану мету [3].

Неготовність до навчання, завищені вимоги до змісту навчального матеріалу, скептицизм, несприйняття цілей та мотивів дорослої людини, відсутність інтересу до оновлення професійних навичок найчастіше стають одними з основних перешкод на шляху реалізації ідеї безперервного навчання в Україні. Говоримо про необхідність відчуття індивідуальної освітньої траєкторії навчання в сучасних умовах життя, що вимагають від учителя вміння організувати власне навчання, коригувати зміст, форми, методи, засоби навчання відповідно до освітніх потреб та професійно-особистісних якостей. Такий педагог повинен уміти реорганізувати свій науковий, життєвий, педагогічний, психологічний і філософський досвід.

Тому, важливими складовими особистості вчителя є саморозвиток, самовдосконалення, які повинні стати передумовою ефективної роботи андрагога, вмінням працювати з різновіковою групою людей з різним рівнем підготовки, за досить обмежений проміжок часу сформувати у дорослих актуальні компетенції; підбирати такий зміст навчального матеріалу, який буде важливим для тих, хто навчається, беручи до уваги досвід студента; поєднувати традиційні та інноваційні методи навчання.

Неперервна освіта та готовність учителя до її реалізації стали об'єктом дослідження В. Андрущенко, Л. Лук'янової, А. Вербицького, С. Сисоевої, Т. Шаренкової, О. Шестопалюк та ін.

Встановлено, що результат навчання дорослих – це здатність адаптуватися до нових умов, бути ефективними у професійній діяльності, – за таких обставин зростає роль учителя як вирішального фактора, що забезпечує формування й розвиток всебічно розвиненої, творчої особистості.

Особистісно-орієнтований підхід враховує психолого-вікові особливості дорослого учня.

Серед особистісних характеристик необхідних андрагогу виділяють: гуманність, ініціативність, організованість, самокритичність, професійно-педагогічна самосвідомість, моральні та загальнолюдські якості. У сучасних умовах професійна самоосвіта має зосереджуватися на формуванні професійної гнучкості та мобільності, здатності адаптуватися до мінливих умов та змісту професійної праці,

запобіганні конфліктів і професійної фрустрації, створенні умов для самореалізації особистості.

Багато науковців відмічають, що сучасний процес навчання повинен характеризуватися гуманістичною спрямованістю, яка проявляється в орієнтації на універсальні цінності; відповідальності за свій вибір, як умову розвитку особистості та її самореалізацію; цілісності між навчанням, вихованням і розвитком особистості студента за умови системного формування професійно орієнтованих знань; залученні студентів до роботи в інформаційному освітньому середовищі; ціннісному самовизначенням; зміщенні акцентів від засвоєння знань до їх конструювання.

Висновки та перспективи подальших розвідок напряму. Незважаючи на те, що концептуальні положення вітчизняної педагогічної освіти зорієнтовані на світові тенденції та окреслені у Державній національній програмі «Освіта (Україна ХХІ століття)», «Стратегії інноваційного розвитку України на 2010 – 2020 роки в умовах глобалізаційних змін» [2, с. 85], вітчизняна педагогіка ще не готова до прийняття ідей особистісно-орієнтованого навчання, визнання неформальної та інформальної форм освіти. Відсутність підготовки професійних кадрів для роботи з дорослими є одним з факторів, які демотивують населення оновлювати професійні та базові навички впродовж життя. Неготовність змінювати методику іншомовного навчання та зміст програм відповідно до психолого-вікових особливостей призводить до того, що більшість відчуває скептицизм та не вірить в успіх навчального процесу.

Методика формування іншомовної компетенції вимагає фінансової підтримки держави: стажування за кордоном, оновлення літератури, наявність відео/аудіо супроводу під час навчального процесу, створення інформаційних платформ доступних всім верствам населення, для ознайомлення з можливостями навчання.

Перспективою для подальших досліджень вважаємо аналіз європейських інформаційних платформ в галузі освіти дорослих, програм неформальної освіти з метою уніфікації світового досвіду та оновлення змісту вітчизняних.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Берека В. С. Теоретико-методичні основи фахової підготовки магістрів з менеджменту освіти: автореф. дис. ... доктора пед. наук: 13.00.04 / В. С. Берека. – К., 2008. – 42 с.
2. Вашук О. В. Андрагогічні засади формування готовності вчителів до розвитку

академічної обдарованості старшокласників // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 1 (8). – С. 84–93.

3. Глазырина А. В. Андрагогический подход к развитию образовательной активности педагога в процессе повышения квалификации: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.01 / Алла Владимировна Глазырина. – Йошкар-Ола, 2006. – 156 с.

4. Змеев С. И. Образование взрослых и андрагогика в России: достижения, проблемы и перспективы развития / С. И. Змеев // Педагогика. – 2009. – №7. – С. 32–39.

5. Лещенко І. Т. Освіта дорослих як феномен неперервної освіти (міжнародні тенденції) / Лещенко Ірина Тимофіївна [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://gisap.eu/node/1380>

6. Сергеева Л. М. Практики підготовки керівних кадрів професійної освіти в умовах магістратури // Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи: зб. наук. пр. – 2014. – Вип. 1 (8). – С. 51–58.

REFERENCES

1. Bereka, V. Ie. (2008). *Teoretyko-metodychni osnovy fakhovoi pidhotovky mahistriv z menedzhmentu osvity*. [Theoretical and methodological bases of professional preparation of education management masters]. Kyiv.
2. Vashchuk, O. V. (2014). *Andrahohichni zasady formuvannya hotovnosti vchyteliv do rozvytku akademichnoyi obdarovanosti starshoklasnykiv*. [The Andragogical Principles of Formation of Readiness of Teachers for the Development of Academic Giftedness of Senior Teachers]. Kyiv.
3. Hlaziryna, A. V. (2006). *Andrahohycheskyi podkhod k rozvytyiu obrazovatelnoi aktyvnosti pedahoha v protsesse povysheniya kvalyfykatsyy*. [Andragogical approach to the development of the teacher's educational activity in the process of professional development: dis. of ped. sc. cand.]. Yoshkar-Ola.
4. Leshchenko, I. T. *Osvita doroslykh yak fenomen neperervnoi osvity (mizhnarodni tendentsii)*, [Adult Education as a Phenomenon of Continuing Education (International Trends)] Access mode: <http://gisap.eu/node/1380>
5. Zmееv, S. Y. (2009). *Obrazovanye vzroslykh i andrahohika v Rossii: dostyazheniya, problemy i perspektivy razvitya*. [Education of adults and andragogy in Russia: achievements, problems and development prospects. Pedahohyka. Part 7].
6. Serheieva, L. M. (2014). *Praktyky pidhotovky kerivnykh kadriv profesiinoi osvity v umovakh mahistratury*. [Practice of training senior managers in vocational education in the conditions of a magistracy]. Kyiv.

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ФЕЛЬЦАН Інна Михайлівна – старший викладач кафедри англійської філології та методики викладання іноземних мов Мукачівського державного університету.

Наукові інтереси: методика іншомовної підготовки дорослих, тенденції розвитку неформальної освіти у Західній Європі.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

FELTSAN Inna Mykhailivna – senior lecturer at the Department of English Philology and

Methodology of Foreign Language Teaching, Mukachevo State University.

Circle of scientific interests: methodology of adult foreign language teaching, tendencies of non-formal education development in Western Europe.

*Дата надходження рукопису 24. 12. 2017 р.
Рецензент – д.п.н. професор С. І. Шандрук.*

УДК 781

ЯНЕНКО Оксана Андріївна –

кандидат педагогічних наук, старший викладач кафедри вокально-хорових дисциплін та методики музичного виховання Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка
e-mail: pednauk@ukr.net

МОВНА ПОЗИЦІЯ ЯК ОСОБЛИВІСТЬ СУЧАСНОГО ЕСТРАДНОГО ВИКОНАВСТВА

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Сучасному етапу розвитку вокального мистецтва притаманно наявність трьох основних манер співу: академічної, народної та естрадної. Особливою популярністю в молоді та юнацтва користується естрадне вокальне мистецтво.

Незважаючи на відносно невеликий історичний період становлення, вокальне мистецтво естради сформувалось у світовому мистецькому просторі як унікальне художнє явище, що має специфічну стилістику й естетику. Сьогодні естрадна вокальна музика є феноменом світової культури й приваблює молодь і старше покоління своєю експресивністю, безпосереднім зв'язком з рухом і ритмом, різнобарвністю сценічного втілення, можливістю проявити творчі вокальні здібності. Кращі зразки естрадної вокальної музики формують підрастаючого покоління ціннісні орієнтації в сфері естрадного мистецтва і взагалі – їхнє ціннісне ставлення до мистецтва.

Саме тому, в мистецькій освіті необхідно поглибити змістову складову професійної підготовки майбутніх фахівців-музикантів до естрадно-вокальної діяльності. Одним із шляхів удосконалення такої підготовки, спрямованої на підвищення виконавського рівня та удосконалення вокально-педагогічної майстерності майбутніх фахівців є оволодіння ними навичками естрадного співу в мовній позиції.

Аналіз основних досліджень і публікацій. Світовою науковою думкою у сфері вокального мистецтва накопичено вагомий фактологічний матеріал щодо акустики і фізіології голосового апарату, його постановки. Така інформація дозволяє компетентно підходити до всіх питань

професійного навчання естрадному співу. У роботах вітчизняних і зарубіжних вчених відображено питання організації роботи голосового апарату (Л. Б. Дмитрієв, В. В. Ємельянов, В. П. Морозов), концептуальних основ вокального виконавства (А. Г. Антонюк, Н. Є. Гребенюк, О. Г. Стахевич, Ю. Є. Юцевич), естрадного вокального виконавства (Н. В. Дрожжина, С. Рігс, К. Лінклейтер), професійної підготовки майбутніх фахівців-музикантів до вокальної діяльності (Н. А. Овчаренко, Т. В. Ткаченко). Однак проблема визначення особливостей формування естрадних навичок майбутніх фахівців-музикантів у мовній позиції потребує додаткового розгляду.

Метою статті є виявлення особливостей формування естрадних навичок майбутніх фахівців-музикантів у мовній позиції.

Виклад основного матеріалу дослідження. Естрадна вокальна техніка презентована в масовій музичній культурі суспільства виконавцями джазової, поп і рок-музики, ретро-шлягерів, авторської бардовської пісні, романсів (зокрема міського), французького шансону, іспанської естради, пісень з мюзиклів, кінофільмів, спектаклів тощо. Така техніка не викликає сумнівів щодо окремого самостійного спрямування у вокальному мистецтві. Разом з тим, естрадний спів як сучасний специфічний вид вокального виконавства розглядається у наукових мистецтвознавчих працях як «проміжний щабель» між академічним й народним співом (Н. В. Дрожжина) [1, с. 8]. Його відмінність від академічного й народного вокалу, які мають визначені канони, полягає в своєрідності співу вокаліста. Специфічним для естрадного вокалу є пошук свого оригінального голосу, «близького» звуку і «близької вимови тексту»,